

Toekomstperspectief van diergezondheid in biologische veehouderij: Belangrijkste resultaten, conclusies en aanbevelingen van het SAFO- netwerk.

Samenvatting van de 5de workshop

1 juni 2006, Odense, Denemarken

Algemene doelstelling en specifieke speerpunten van SAFO

Het doel van het door de EU gefinancierde SAFO netwerkproject is het verbeteren van de voedselveiligheid en diergezondheid in biologische veehouderijsystemen in bestaande en toetredende landen van de Europese Unie. Dit gebeurt door het communiceren van onderzoeksresultaten tussen onderzoekers, beleidsmakers, boeren en andere belanghebbenden, inclusief consumenten.

Overzicht van de vijfde SAFO Workshop

Aan de vijfde en laatste workshop van het SAFO-netwerk namen 65 personen uit 23 landen deel. De workshop werd gehouden in het Deense Odense, gekoppeld aan het *European Joint Organic Congress* (30-31 mei 2006), dat meer dan 1000 deelnemers trok. Op het programma van de SAFO-workshop stonden de volgende onderwerpen: 1) een terugblik op de activiteiten van het SAFO-project met betrekking tot de herziening van de EU-Regelgeving voor biologische productie en 2) een discussie over de rol van een formele beoordeling van diergezondheid en welzijn in de certificering van biologische veehouderijbedrijven. Het SAFO-netwerk was ook betrokken bij het organiseren van het aandeel 'diergezondheid, dierenwelzijn en voedselkwaliteit' in het *Joint Organic Congress*, waar 65 papers over deze onderwerpen gepresenteerd werden. Deze bijdragen zijn beschikbaar via http://orgprints.org/view/projects/int_conf_joint2006.html.

1. Eerste plenaire sessie: Resultaten van het SAFO-project en herziening van de EU-regelgeving

Verslag van de SAFO Roadshows in nieuwe en toetredende EU Lidstaten

David Younie presenteerde een verslag over de vijf 'SAFO roadshow seminars' die in 2005 gehouden zijn in Letland, Hongarije, Slowakije & Tsjechische republiek, Estland en Roemenië. De grote aandacht van het SAFO-project voor de nieuwe lidstaten werd ook benadrukt door het feit dat de derde SAFO-workshop in Polen gehouden werd. De doelstellingen van de roadshows waren het verspreiden van informatie uit het SAFO-project en te discussiëren over belangrijke problemen op het gebied van diergezondheid in de biologische veehouderij en productkwaliteit in deze landen. De doelgroep bestond uit veehouders, beleidsmakers, vertegenwoordigers van certificeringinstanties, adviseurs, veeartsen en onderzoekers. Alle zes 'roadshowlanden' werden gekenmerkt door het feit dat de biologische veehouderij een relatief jonge en niet volwassen sector is, maar de laatste jaren wel sterk gegroeid was. In alle roadshows werd gebrek aan een thuismarkt benoemd als de grootste belemmering om de omstandigheden van dieren op biologische bedrijven te

verbeteren. Ook was er een gebrek aan goedgekeurde verwerkingsfaciliteiten. Alle landen noemen dat het moeilijk is voor biologische veehouders om goed advies te krijgen. Ook is er een gebrek aan veeartsen met goede kennis van de biologische veehouderij. Er werd niet voldaan aan de regels op het gebied van huisvesting, biologische opgefokte dieren, biologisch voer en parallelle productie van biologisch en gangbaar op hetzelfde bedrijf.

Aanbevelingen van de SAFO-werkgroep Regelgeving

Albert Sundrum presenteerde aanbevelingen van het SAFO-netwerk voor de op handen zijnde herziening van de Europese regelgeving voor de biologische veehouderij. Hij benadrukte de grote variatie in veehouderijsystemen in Europa en het feit dat de ontwikkeling van de biologische veehouderij achterblijft bij die van de biologische akkerbouw. Het blijkt dat de status van de diergezondheid in de biologische landbouw vergelijkbaar is met die in de gangbare landbouw, dat wil zeggen: het is niet significant beter. De verschillen tussen de individuele biologische bedrijven blijken groter dan tussen biologische en gangbare bedrijven. De belangrijkste oorzaak hiervan is het bedrijfsmanagement. Omschakelingsplannen zijn vaak niet toereikend en er is een gebrek aan training en onderwijs voor boeren, veeartsen, adviseurs en inspecteurs op het gebied van preventief gezondheidsmanagement. Ook is er te weinig kennis van alternatieve behandelingen. De SAFO-werkgroep regelgeving doet daarom de volgende aanbevelingen:

- De noodzaak voor preventieve maatregelen moet worden opgenomen in de EU-regelgeving.
- De EU-regelgeving zou meer specifieke richtlijnen en duidelijkheid moeten geven over preventieve maatregelen.
- Elk biologisch bedrijf zou een diergezondheidsplan moeten maken.
- Beoordeling van de diergezondheid moet een onderdeel worden van het certificeringproces.
- Certificeringinstanties moeten een systeem ontwikkelen voor het monitoren van diergezondheid.

Herziening van de EU Regelgeving 20092/91

Kim Holm Boesen van de Europese Commissie (Unit F5, DG Agriculture) gaf een presentatie over de achtergrond van de herziening. Hij beschreef dat een nieuwe regelgeving nodig is om de bestaande regelgeving te rationaliseren en te verhelderen. Nieuw aan de voorgestelde herziening is dat het ook visteelt omvat. Zinspelend op de aanbevelingen van de SAFO-werkgroep regelgeving, gaf hij aan dat de herziening voorschrijft dat een veehouder de 'noodzakelijke competentie en kennis' moet hebben en dat goed dierenwelzijn één van de primaire doelstellingen wordt. Hij wees erop dat de technische normen (welke staan in de bijlagen I t/m VIII) zonder aanpassingen worden overgenomen in de nieuwe regelgeving, behalve daar waar het noodzakelijk is om ze op één lijn te brengen met andere EU-wetgeving. In de toekomst worden ook de zg. 'positieve lijsten' (van toegestane middelen, bijlage VI) herzien, dit met hulp van de zg. 'Expert Group' van het 'European Action Plan on Organic Food and Farming'. Eerst moet echter de herziene regelgeving aangenomen worden en een aantal onderzoeken afgerond worden. Dezelfde benadering zal worden gebruikt voor nieuwe inhoud van bijlage II. Kim Boesen benadrukte dat er een zekere flexibiliteit komt in de regels om rekening te houden met de diversiteit van de bedrijfssystemen door heel Europa. Tegelijk met deze flexibiliteit komt er meer duidelijkheid rondom het maken van uitzonderingen op de EU-regelgeving. Het zijn overigens niet de certificeringinstanties die de uitzonderingen mogen benoemen, maar de overheden van de betreffende lidstaten en dan zodanig dat het blijft passen binnen het kader dat door de EU aangegeven wordt. .

2. Tweede plenaire sessie: De rol van diergezondheid en dierenwelzijn in het certificeringproces

Tina Leeb van de Oostenrijkse Landbouwniversiteit beschreef waarom het beoordelen van dierenwelzijn nodig is in het certificeringproces (zie de eerdere opmerkingen over het minimale verschil in gezondheid en welzijn tussen de biologische en gangbare veehouderij). Vervolgens beschreef ze verschillende methoden volgens welke welzijn beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van op input-gebaseerde systemen zoals de Animal Needs Index (ANI). Een dergelijke methode beoordeelt het huisvestingssysteem en het management, dus de inputs. Een andere methode is het beoordelen van de dieren zelf (bijv. conditie, beschadigingen, vluchtafstand), dus de output. Tenslotte is er de methode van de kwalitatieve beoordeling, waarin het gedrag van individuele dieren of kuddes beschreven wordt. Voor elke methode werd aangegeven in hoeverre het voldeed in termen van validiteit, uitvoerbaarheid en betrouwbaarheid. Ze concludeerde dat in een beoordelingssysteem inputgerelateerde parameters weliswaar moeten worden meegenomen, maar dat de voorkeur uitgaat naar outputgerelateerde parameters, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Daarop volgden drie presentaties van certificeringinstanties, die hun ervaringen beschreven met het beoordelen van diergezondheid en welzijn.

Ian Rogerson van de Soil Association Certification (Groot Brittannië) beschreef hoe zijn organisatie het *Welfare Assurance Programme* van de Universiteit van Bristol gebruikt in het certificeringsproces. Er zijn programma's voor koeien, varkens en pluimvee. In eerste instantie werd een kleine groep inspecteurs getraind in het gebruik van dit programma, maar nu zijn alle inspecteurs en het kantoorpersoneel getraind. Bovendien zijn delen van het programma opgenomen in alle inspecties. Het systeem wordt aangestuurd in samenwerking met de universiteit van Bristol. Inspecteurs doen de beoordelingen als onderdeel van de jaarlijkse inspecties en rapporteren eventuele problemen. De universiteitsveearts is betrokken bij het trainen van personeel, gaat mee naar de 'moeilijke' inspecties, helpt het kantoorpersoneel bij het beoordelen van de bedrijfsgezondheidsplannen en voert eventueel gesprekken met de veeartsen van de bedrijven. Op dit moment wordt een volledige beoordeling alleen uitgevoerd op bedrijven met een slechte of twijfelachtige gezondheids- en welzijnsstatus. Het is de bedoeling dat een dergelijke beoordeling uiteindelijk op alle bedrijven gedaan kan worden. Enkele aandachtspunten daarbij zijn echter dat alle 40 inspecteurs op exact dezelfde wijze beoordelen, de hoeveelheid tijd die een beoordeling kost, de kosten van training en inspectie en protocollen voor wat te doen als tijdens een beoordeling een gezondheidsprobleem wordt vastgesteld.

Matthias Link is veearts en adviseert de Bioland certificeringinstantie in Duitsland. Hij beschrijft twee projecten met betrekking tot beoordeling van diergezondheid en welzijn op biologische bedrijven. Het eerste is een nationaal project waarbij vier instituten plus Bioland betrokken zijn. In dit project worden gezondheidsplannen en checklists voor gezondheid en welzijn ontwikkeld en getest. Het tweede project is een Bioland-project waarin een korte checklist wordt ontwikkeld voor gebruik in de certificeringprocedure. Tegelijk wordt een 'Handboek gezondheidsmanagement' voor biologische adviseurs geschreven. Dit bevat een 'stoplichtsysteem' voor het beoordelen van gezondheid en welzijn (groen= goed, oranje=voldoende, rood=gebreken aanwezig). Dit handboek bevat aanvullende informatie over hoe een goede gezondheids- en welzijnstatus bereikt kan worden (preventieve

strategieën, ontwerp van huisvesting, etc.) en is daarmee ook een bruikbaar instrument in de voorlichting naar de veehouder.

Elita Selegovska, SAFO- vertegenwoordigster in Letland, is inspecteur voor het Letse Centrum voor Certificering en toetsing (één van de twee certificeringinstanties in Letland). Ze beschreef de grootste problemen die de certificering Letland tegen kwam. Dit waren een gebrek aan biologisch voer, ongeschikte huisvesting (waaronder vastbinden van het vee, zelfs op grasland), onvoldoende bijhouden van bedrijfsgegevens, en gebrek aan uitloop voor pluimvee, met name in de winter. Er wordt geen dier-gebaseerde beoordeling van gezondheid en welzijn gedaan gedurende de biologische inspecties, omdat dit al gedaan wordt door de nationale veterinaire dienst.

3. Werkgroepdiscussies

Tijdens de workshop werden parallel aan elkaar drie discussies gehouden

De werkgroep regelgeving besprak de door de EU voorgestelde herziening van de EU-regelgeving. Tijdens de bijeenkomst werden vooral vragen om verduidelijking van het voorstel gesteld en werd er gediscussieerd over of bepaalde zaken (bijv. de principes van preventieve gezondheidszorg, diergezondheidsplannen) in de EU-regelgeving of op het nivo van de lidstaten een plek moesten krijgen.

De tweede discussie ging over het opnemen van dierbeoordelingen in de certificeringprocedure. Wat er ook in de EU-regelgeving komt te staan, de implementatie vindt plaats in de lidstaten. Daardoor is er in de praktijk grote variatie in implementatie tussen certificeringinstanties, regio's en landen. Dus zelfs als het beoordelen van dierwelzijn wordt opgenomen in de EU-regelgeving, komen er vragen over de implementatie ervan. Het is nodig om een methode te vinden om deze variatie te minimaliseren. Zo bestaat in Groot Brittannië de 'Certification Bodies Technical Working Group' (CBTWG), die regelmatig bij elkaar komt om problemen rondom implementatie te bespreken.

De derde discussie ging over de adviesvoorzieningen met betrekking tot diergezondheid en voedselkwaliteit. De groep was het erover eens dat er grote behoefte was aan regelgeving met betrekking tot diergezondheidsplannen op lidstaatnivo (en niet op EU-nivo). Ook werd het als noodzakelijk beschouwd om te voorzien in trainingen voor adviseurs, veeartsen en boeren. Tenslotte werd het wenselijk geacht om een eenvoudig format voor gezondheidsplannen te ontwikkelen, dat internationaal gebruikt kan worden en dat een database gemaakt wordt met voorbeelden hiervan.

4. Afsluiting: conclusies en aanbevelingen van het SAFO-project

Mette Vaarst, coördinator van het SAFO-project, sloot de laatste SAFO-workshop af met een overzicht van de conclusies en aanbevelingen van het SAFO-project. Een aantal tastbare resultaten werd genoemd: 5 workshops met 81 mondelinge - en 39 posterpresentaties, Engeltalige workshopproceedings, workshopsamenvattingen in 18 talen, diverse artikelen in nationale tijdschriften; vijf roadshows, een roadshowverslag, drie rondes waarin de SAFO-deelnemers geconsulteerd werden met betrekking tot een specifiek onderwerp, een rapport met aanbevelingen voor de EU-regelgeving en ten slotte de afsluitende aanbevelingen.

De belangrijkste boodschappen van het SAFO-netwerk zijn:

- Er is een grote diversiteit in fysieke en sociale omstandigheden die tot uitdrukking komt in een eveneens grote diversiteit aan veehouderijsystemen. Dit beperkt de mogelijkheid om technologie van de ene regio naar de andere regio te verplaatsen en het betekent dat het zeer moeilijk is om een overkoepelende regelgeving te maken.
- De implementatie van de biologische normen op bedrijfsniveau bereiken niet altijd de hoge idealen van de biologische principes. Dit gebeurt zowel in landen met een lange als met een korte geschiedenis in biologische landbouw.
- Met betrekking tot voedselkwaliteit, maakt het SAFO-netwerk onderscheid tussen proceskwaliteit (kwaliteitsaspecten gekoppeld aan de productiemethode) en productkwaliteit (intrinsieke kwaliteit van het product zelf). Ondanks dat biologische landbouw normaal altijd een hoge proceskwaliteit heeft, kunnen sommige aspecten hiervan een negatieve invloed hebben op de productveiligheid en -kwaliteit. Een voorbeeld hiervan is dat uitloop van pluimvee kan leiden tot een verhoogde blootstelling aan omgevingscontaminanten en pathogenen.
- Om deze gebreken te verhelpen, moeten biologische boeren zich de 'biologische principes' eigen maken en tegelijk streven naar een financieel rendabele bedrijfsvoering.
- Er is behoefte aan een verdere verbetering van de EU-regelgeving met betrekking tot diergezondheid en -welzijn, de introductie van diergezondheidsplannen, verbetering van de certificeringprocedure en het trainen van boeren, adviseurs en veeartsen in preventieve gezondheidsstrategieën.

De volledige proceedings van de vijfde SAFO-workshop zijn, net als die van de vier voorgaande workshops, beschikbaar op de SAFO-website www.safonetwerk.org.

David Younie, Anneke de Vries en Monique Bestman
8 augustus 2006